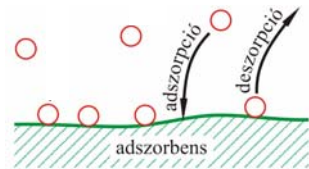
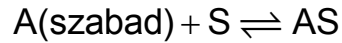

4. Adszorpció

A felület energiátöbbletének következménye

Másodlagos kölcsönhatás (van der Waals, diszperzió): fiziszorpció

Kémiai kötés (elektroncsere): kemiszorpció

Adszorpció: feldúsulás határfelületen (megkötődés az „aktív” centrumokon)
Deszorpció: a feldúsult/megkötött molekulák/atomok eltávolítása

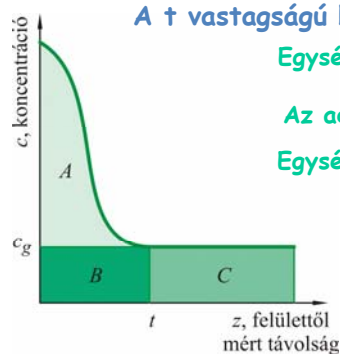
Lássuk be, hogy **EXOTERM:** $\Delta G = \Delta H - T\Delta S$

A hőmérséklet hatása

Gyakorlati alkalmazás: pl. gáztárolás
 gázválasztás
 víztisztítás

34

AZ ADSZORBEÁLT MENNYISÉG ÉS AZ ADSZORPCIÓS TÖBBLET

A + vastagságú határfelületi (σ) rétegben összesen: A + B

Egységnyi anyagmennyiségre vonatkoztatva: n^s, m^s

Az adszorpció okozta többlet: A

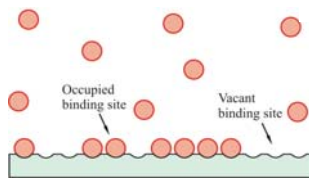
Egységnyi anyagmennyiségre vonatkoztatva: n^σ, m^σ

HA c_g kicsi $B \rightarrow 0$

$$n^s \approx n^\sigma \quad m^s \approx m^\sigma$$

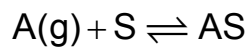
35

a) Gáz/szilárd határfelület
 A hőmérséklet hatása az gázok megkötésére: környezetmérnöki példa

Langmuir modell

Feltétel: sík felület, azonos energiájú kötőhelyek, egyetlen réteg

A: szabad gázmolekula
 S: felületi kötőhely
 AS: felületen kötött gázmolekula

N_t : az összes kötőhely
 N van ebből aktuálisan betöltve

$$\Theta = \frac{N}{N_t}$$

Borítottság= betöltött/összes

$$v_a = k_a(N_t - N)p = k_a N_t(1 - \Theta)p$$

Az adszorpció sebessége

$$v_d = k_d \Theta N_t$$

A deszorpció sebessége

egyensúly: $v_a = v_d$

$$k_a N_t(1 - \Theta)p = k_d N_t \Theta$$

36

$$k_a N_t(1 - \Theta)p = k_d N_t \Theta$$

$$K = \frac{k_a}{k_d} \quad \text{adszorpciós egyensúlyi állandó}$$

a kölcsönhatás erősségével kapcsolatos

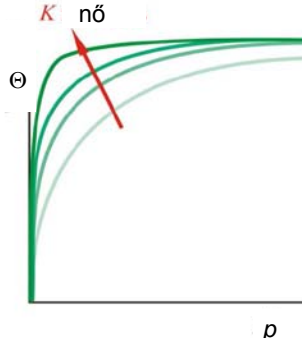
$$\Theta = \frac{K \cdot p}{1 + K \cdot p}$$

Makroszkopikus mennyiségekkel:

$$\Theta = \frac{m^s}{m_m} \quad \begin{array}{l} m^s \text{ pl. 1 g anyag felületén megkötött ag. mennyisége} \\ m_m \text{ uitt egy rétegben megköthető max. anyagmennyiség} \end{array}$$

Hogyan követhető a jelenség?

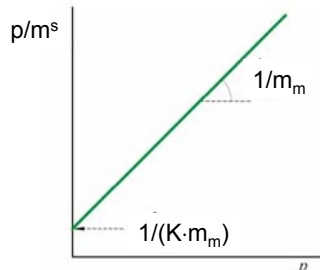
37

$$\Theta = \frac{m^s}{m_m} = \frac{K \cdot p}{1 + K \cdot p}$$

$$m^s = \frac{m_m \cdot K \cdot p}{1 + K \cdot p}$$

Langmuir modell

A modell paramétereinek (K, m_m) meghatározása:

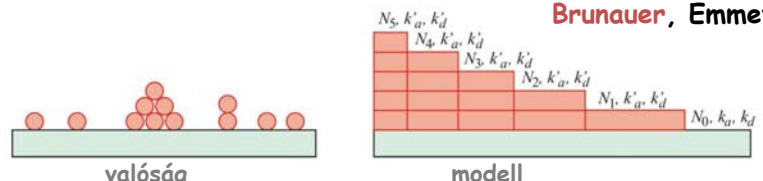
linearizált alak

$$\frac{p}{m^s} = \frac{1}{K m_m} + \frac{p}{m_m}$$

38

Gyakoribb: A BET modell

- * Sík felület
- * Azonos energiájú felületi kötőhelyek
- * Többmolekulás borítottság

$$n^s = \frac{n_m \cdot C \cdot \frac{p}{p_0}}{\left(1 - \frac{p}{p_0}\right) \cdot \left[1 + (C-1) \frac{p}{p_0}\right]}$$

vagy

$$m^s = \frac{m_m \cdot C \cdot \frac{p}{p_0}}{\left(1 - \frac{p}{p_0}\right) \cdot \left[1 + (C-1) \frac{p}{p_0}\right]}$$

mert

$$m^s = M \cdot n^s$$

vagy általánosabban:

$$n^s = \frac{n_m \cdot C \cdot p}{(1-p) \cdot [1 + (C-1)p]}$$

$$m^s = \frac{m_m \cdot C \cdot p}{(1-p) \cdot [1 + (C-1)p]}$$

$$C = e^{\frac{(E_0 - E_1)}{RT}}$$

C az anyagi minőségtől függ és utal a kölcsönhatás erősségére

Brunauer, Emmett és Teller

39

Meghatározható az anyag felülete:

$$\text{Fajlagos felület} = \frac{m_m}{M} N_A a_s$$

a_s egyetlen megkötött molekula helyigénye a felületen

Fajlagos felület meghatározása gázadszorpciós adatokból:
77 K, N₂ gáz

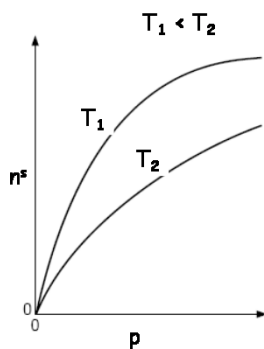
3.3. táblázat. Néhány anyag tipikus fajlagos felülete

Anyag	Fajlagos felület, m ² /g
aktív szén	600–1400
szilikagél	300–600
katalizátor	50–300
por, d = 0,1 mm	0,1–0,5

40

A hőmérséklet hatása az gázok megkötésére: környezetmérnöki példa

globális felmelegedés 3 °C/40 év

Nyugat-Szibéria „örök fagy” 10⁶ km²
30 - 40 cm tőzeg
20 - 40 m laza lösz ($A_s \approx 10$ m²/g)
7 · 10¹⁰ tonna metán

metán
normál forráspont: 111.55 K
kritikus pont: 190.5 K, 4.6 MPa (45 atm)
légtörben: 1,745 ppmv
 $E_L = 8,9$ kJ/mol

GWP (global warming potential):

CH₄:CO₂ 23:1

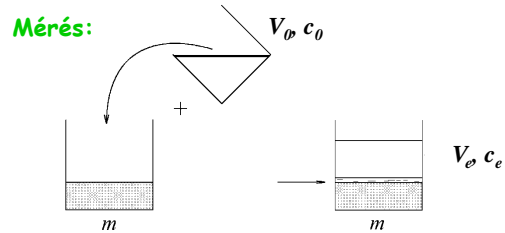
Üvegházhatás: CH₄ ≈ 105 * CO₂ /20 év

>>> Az üvegházhatást okozó gázok koncentrációjának növekedése a légtörben

41

b) Oldat/szilárd határfelület

Jellemző kölcsönhatások: felület - oldott anyag
 felület - oldószer
 oldószer - oldott anyag

Kiértékelés:

$$m^s = \frac{(c_0 - c_e)V_0}{m} \quad T=\text{áll. (izoterma)}$$

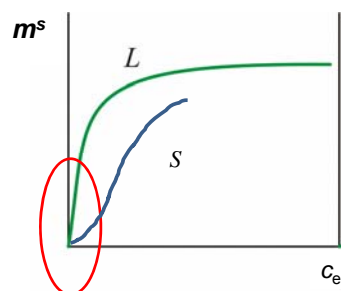
42

Szilárd felület + nemionos (vagy gyenge elektrolit) oldat:

A kölcsönhatás: ált. van der Waals

Mérési eredmény

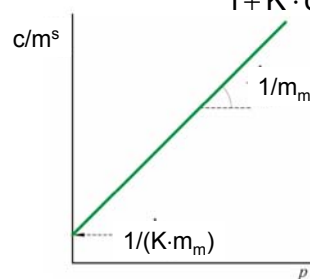
$$m^s = \frac{(c_0 - c_e)V_0}{m}$$

Modellezés

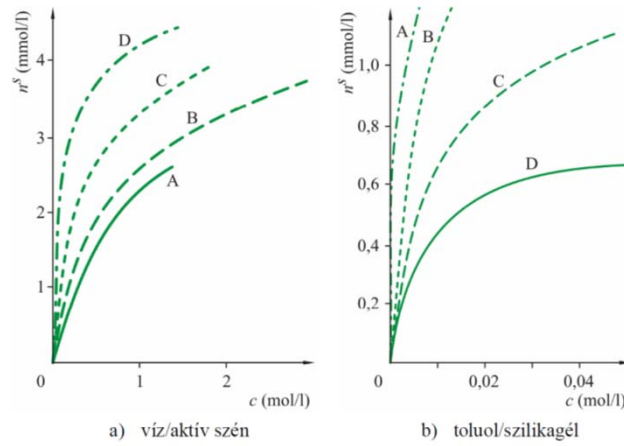
PI. Langmuir (L típus)

$$m^s = \frac{m_m \cdot K \cdot c}{1 + K \cdot c}$$

43

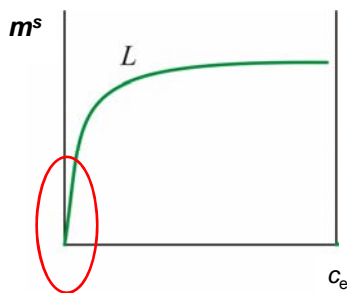
Hangyasav (A), ecetsav (B), propionsav (C) és vajsav (D) adszorpciója

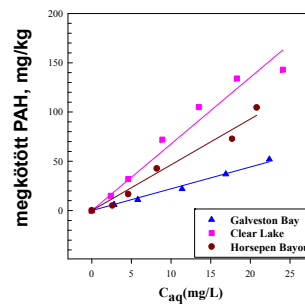
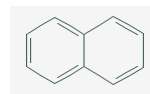
Az izoterma alakját a jellemző kölcsönhatások együttese határozza meg

44

ha $c \rightarrow 0$ $m^s = K_H \cdot c$ Henry-izoterma

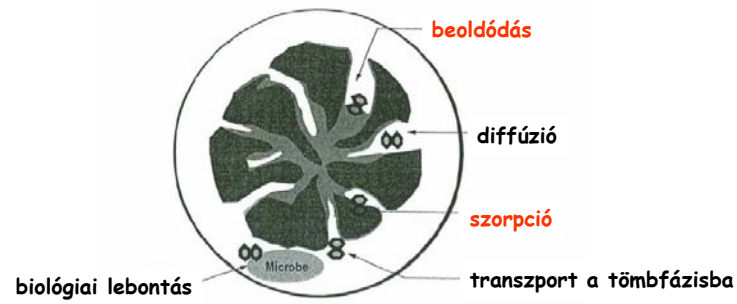
naftalin megkötődése tavi iszapfenéken

45

Az egyensúly megbomlásának (=körülmények változása) hatása az oldott anyagok megkötésére: környezetmérnöki példa

Pl. PAH sorsa

$$m^s = f(c_i, E, T, t)$$

hőmérséklet
koncentráció
pH
biológiai környezet